

УДК 336.7

Курдидик Н.І.

*аспірант кафедри менеджменту банківської діяльності
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана*

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ КАПІТАЛІВ

Досліджено банківські запозичення на міжнародних ринках капіталів, та аналіз інструментів запозичень на зовнішніх ринках. Проаналізовано основні інструменти банківських запозичень на міжнародних ринках капіталів, зокрема таких як єврооблігації, кредитні ноти, синдіковані кредити, пряме кредитування. Досліджено існування іноземного капіталу в банківській системі України, динаміку та структуру зовнішніх банківських запозичень, та питому вагу валютних ресурсів у структурі банківських ресурсів. Актуальність статті обґрунтована складністю для комерційних банків в пошуку довгострокового ресурсу, та важкістю залучення зовнішніх позик. Використано методи порівняння, індукції, історичного методу, логічного та методу наукового порівняння.

Ключові слова: ринок капіталів, комерційні банки, акції, облігації, кредит, емісія, розміщення ресурсів, запозичення ресурсів.

Курдыдык Н.И. АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ БАНКОВСКИХ ЗАЙМОВ НА МЕЖДУНАРОДНЫХ РЫНКАХ КАПИТАЛОВ

Исследованы банковские займы на международных рынках капиталов, и анализ инструментов заимствования на внешних рынках. Проанализированы основные инструменты банковских займов на международных рынках капиталов, в частности еврооблигации, кредитные ноты, синдицированные кредиты, прямое кредитование. Изучены основные факторы, которые влияют на способность банка организовывать займы на внешних рынках, и факторы, которые мотивируют банки проводить такие заимствования. Актуальность статьи обосновано трудностями для коммерческих банков в поиске долгосрочного ресурса, и трудностью привлечения внешних займов. Используются методы сравнения, индукции, исторического метода, логического и метода научного сравнения.

Ключевые слова: рынок капиталов, коммерческие банки, акции, облигации, кредит, эмиссия, размещение ресурсов, займы ресурсов.

Kurdydyk N.I. THE CURRENT TRENDS OF BANK LOANS IN INTERNATIONAL CAPITAL MARKETS

The author investigated bank loans in the international capital markets, and analyzed tools of borrowing in foreign markets. The article provides analysis of the basic tools of bank loans in the international capital markets, in particular Eurobonds, credit notes, syndicated loans, direct lending. The author studied the main factors that affect the ability of the bank to arrange loans in foreign markets, and the factors that motivate banks to carry out such borrowing. The relevance of the article is determined by the difficulties for commercial banks in search of long-term resources, and the difficulty of attracting foreign loans. The author used the methods of comparison, induction, historical method, logical and scientific method of comparison.

Keywords: capital markets, commercial banks, stocks, bonds, loans, emission, resource allocation, resource loans.

Постановка проблеми. Розвиток фінансового ринку є пріоритетною складовою економічного росту держави, що потребує збільшення активності його учасників на внутрішньому і на зовнішньому ринках. Проте сьогодні, зважаючи на складну макроекономічну ситуацію, учасники українського фінансового ринку не можуть запропонувати вигідні умови партнерства для іноземних фінансових інститутів. Тому дослідження проблем залучення фінансових ресурсів особливо на зовнішніх ринках є важливим напрямом пошуку шляхів вдосконалення роботи вітчизняного фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням функціонування ринку капіталів займаються І. О. Школьник, І. П. Ткаченко, Л. В. Левківський, Л. М. Алексеєнко, С. В. Землячов. Проте більшість учених досліджують функціонування ринку капіталів загалом, або окремі операції банків на ринку капіталів. Комплексному дослідженню банківської діяльності на ринку капіталів, зокрема на зовнішніх ринках, нині приділялось недостатньо уваги.

Мета статті полягає в спробі проаналізувати поточні проблеми та перспективи банківських запозичень на міжнародних ринках капіталів, виокремити можливості до оптимізації банківської діяльності на ринках капіталів.

Виклад основного матеріалу. Збільшення інвестицій в основний капітал банків потребує постійного залучення довгострокових ресурсів, яке може відбуватись за рахунок коштів акціонерів, коштів державного бюджету, за рахунок запозичень на ринку капіталів. Сьогодні вітчизняними підпри-

ємствами можливість запозичень на інвестицій у основний капітал не реалізується повною мірою. В Україні частка інвестицій у основний капітал до ВВП коливається в районі 20% [1], при тому, що в Китаї чи Індії цей показник становить близько 40% [6]. За умов дефіциту інвестиційних ресурсів в Україні актуальним є питання залучення довгострокових ресурсів на міжнародних ринках капіталів. Ще одним фактором для банків, що стимулює їх залучати ресурси на міжнародних ринках, є розвиток небанківських фінансових установ, які залучають ті ресурси, що раніше спрямовувались на розвиток банківського сектору.

Сьогодні вітчизняні комерційні банки можуть залучати довгострокові ресурси на міжнародних ринках з використанням таких інструментів:

1) через емісію єврооблігацій та кредитних нот. Для України популярними є Ноти участі в кредиті, LPN – Loan Participation Notes, та CLN – Credit Linked Notes – Кредитні ноти;

2) через залучення синдікованих кредитів. Суть такого кредитування полягає в тому, що міжнародні кредитори кредитують позичальника спільно, розподіляючи кредитний ризик між собою. Кількість позичальників під час синдікованого кредитування може досягати десятків;

3) через залучення прямих кредитів. Пряме кредитування є менш популярним за синдіковане, оскільки виключена можливість розподілу кредитного ризику. Прямому кредитуванню зазвичай надають перевагу у процесі кредитування позичальників з високими кредитними рейтингами.

Проте відносно невелика частка українських банків здатна організувати процес запозичень на міжнародних ринках капіталів. Для вітчизняної банківської системи характерна висока частка малих та середніх банків. З рис. 1 зрозуміло, що відносно велику суму запозичень можуть залучити банки першої групи, за останні 5 років середній розмір власного капіталу банків I групи коливався від 5113767 тис. грн. до 7179018, 549 тис. грн. Банки II, III та IV груп нечасто звертаються до іноземних інвесторів з двох причин:

1) відсутність зацікавленості іноземними інвесторами, зважаючи на невелику потребу в інвестиційних ресурсах;

2) адміністративні витрати на організацію запозичення можуть становити високу частку від суми запозичення, що робить позику надто дорогою для позичальника.

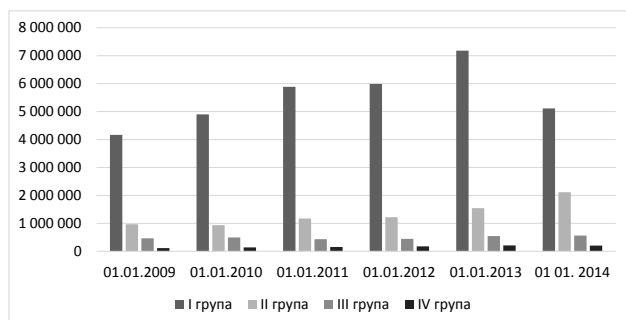

Рис. 1. Середній розмір власного капіталу банків України по групам, тис. грн.

За даними звітності Національного банку України

З аналізованого можна виокремити такі групи банків, для яких актуальними будуть запозичення на ринках капіталів: банки з відносно високим рівнем регулятивного капіталу (сьогодні достатнім для залучення іноземних інвестицій вважається капітал не менше 100 млн. євро [3, с. 141]), банки, що активно нарощують капітал чи мережу філій, банки що переживають дефіцит ресурсів та прагнуть диверсифікувати джерела залучення ресурсів.

Можна виокремити такі фактори, що мотивують українські банки до запозичень на міжнародних ринках капіталів:

1) формування позитивної кредитної історії для подальшого нарощення запозичень на міжнародних ринках;

2) диверсифікація джерел залучення ресурсів;

3) на міжнародних ринках середня тривалість позики, як правило, більша за середню тривалість позики на внутрішньому ринку;

4) вартість капіталу на міжнародних ринках, як правило, нижча за вартість капіталу на внутрішньому ринку;

5) факт залучення іноземних інвестицій створює банку позитивний імідж, може слугувати додатковою

рекламою, та в подальшому може слугувати фактором зниження вартості ресурсу для позичальника.

Динаміка показників присутності іноземного капіталу в банківській системі України показує, що пік присутності іноземного капіталу припадає на 2012–2013 роки. Відтак кількість банків з іноземним капіталом у 2012–2013 роках становила 53 банки. З них банки з 100% іноземним капіталом становило 22 банки (таблиця 1). Загалом частка іноземного капіталу в системі максимальною була у 2012 році. У 2014 році у зв'язку з макроекономічною ситуацією частка іноземного капіталу по системі знизилась до 34%.

Аналізуючи обсяги та структуру зовнішніх запозичень українських комерційних банків за останні роки можна зробити такі висновки:

1) зростання кредитного портфелю банків перевищує темпи залучення депозитних ресурсів, в тому числі за рахунок того, що зростають темпи залучення банківських ресурсів на ринках капіталів;

2) зазвичай великі банки мають можливість позичати кошти на міжнародних ринках. Можливість запозичень на міжнародних ринках зазвичай визначається рівнем капіталізації банків.

З рис. 2 зрозуміло, що пік банківських зовнішніх запозичень припадає на 2009 рік. Надалі спостерігається скорочення зовнішніх банківських запозичень. Загалом за останні 10 років зовнішні довгострокові банківські запозичення збільшились на 20497%. Проте порівняно з 2009 роком зовнішні довгострокові банківські запозичення зменшились на 43,12%. Пік довгострокових банківських запозичень у 2009 році пояснюється попереднім нарощенням зовнішніх інвестицій у банківський сектор, подальше скорочення спричинене світовою фінансовою кризою. Незважаючи на скорочення зовнішніх банківських запозичень, зовнішній борг України постійно зростає.

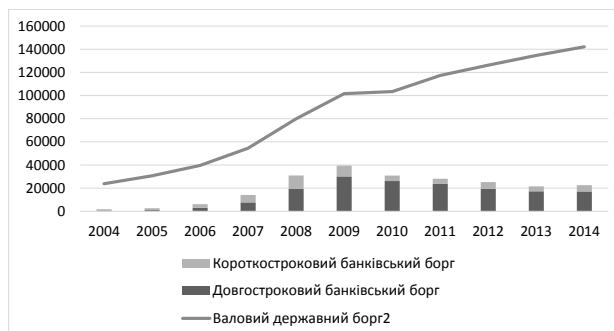

Рис. 2. Структура зовнішнього боргу України, млн. дол. США

За даними звітності Національного банку України

До 2006 року короткострокові банківські зовнішні запозичення становили більшу суму, ніж довгострокові. Надалі до 2010 року частка довгострокових запозичень постійно перевищувала частку короткострокових, і з 2010 року частка короткострокових почала зростати знову. Сьогодні довгострокові за-

Таблиця 1

Присутність іноземного капіталу в структурі банківської системи України

Назва показника	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість банків, що мають ліцензію, шт.	175	184	182	176	176	176	180
з них: з іноземним капіталом	47	53	51	55	53	53	49
У т. ч. з 100% іноземним капіталів	17	17	18	20	22	22	19
Частка іноземного капіталу у статутному капіталів банків, %	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5	34,0

За даними звітності Національного банку України

позичення перевищують короткострокові на 214%. Максимальне перевищення довгострокових запозичень за аналізований період зафіксоване у 2010 році (452%). Перевищення довгострокових банківських запозичень над короткостроковими можна сприймати за позитивний сигнал, оскільки:

- це свідчить про готовність іноземних інвесторів вкладати кошти у вітчизняну економіку;
- банки отримують довгостроковий ресурс, своєю чергою, отримують змогу надавати позики чи розміщувати кошти на тривалий термін.

Відповідно, коли короткострокові банківські запозичення перевищують довгострокові, то таке явище є негативним, оскільки свідчить про неготовність інвесторів вкладати кошти на тривалий термін.

Питома вага зовнішніх довгострокових запозичень в структурі зовнішнього боргу сьогодні становить 12,04%. Максимальне значення цього показника становило 29,6% у 2009 році. Зростання частки довгострокових банківських запозичень в структурі зовнішнього боргу вважаємо позитивним знаком, оскільки знижується ризик фінансування дефіциту державного бюджету. До 2009 року цей показник зростав, надалі знизився внаслідок нарощення запозичень коштів державою, та скорочення запозичень комерційними банками.

У структурі зовнішнього банківського боргу найбільшу частку становлять зовнішні кредити. Абсолютна сума кредитів за аналізований період збільшилась на 2467%. Проте пік запозичень за рахунок міжбанківських кредитів припав на 2009 рік. З 2009 року сума зовнішніх банківських запозичень за рахунок кредитів скоротилась на 9,44%. Наступну за розміром частку в зовнішньому боргу банків становлять запозичення за рахунок облігацій та інших боргових цінних паперів. Об'єм залучених коштів за рахунок облігацій за аналізований період зріс на 4833%. Проте як і у разі з кредитами з 2009 року об'єм таких ресурсів скоротився на 27,4%. Валюта і депозити в структурі зовнішнього банківського боргу за аналізований період зросла на 1313%. Проте валютні депозити на відміну від інших структурних одиниць показали зростання після кризового 2009 року на 60%. Таке зростання можна пояснити тим, що українські банки пропонували відсоткові ставки за депозитами вищі, аніж закордонні банки. Тому вкладання депозитів в Українські банки є високоризиковим, проте привабливим інструментом розміщення коштів.

Таблиця 2
Структура зовнішнього банківського боргу України, млн. дол. США

Показники	Назва	Облігації та інші боргові цінні папери	Кредити	Валюта і депозити	Валовий зовнішній борг
2004		103	375	181	659
2005		356	566	88	1010
2006		1232	1230	566	3028
2007		3304	3515	805	7624
2008		6998	10633	1595	19226
2009		6124	19157	4813	30094
2010		4908	17634	3588	26130
2011		4672	16586	2353	23611
2012		3648	13198	2566	19412
2013		3301	11466	2523	17290
2014		5082	9629	2559	17270

За даними звітності Національного банку України

Питома вага запозичень за рахунок облігацій максимальною була у 2007 році і становила 43,34%. Таке зростання відбулось за рахунок зниження частки кредитів. Питома вага кредитів зростала до 2011 року і надалі поступово знижується. Питома вага залучень за рахунок валюти та депозитів не показувала сталої динаміки за аналізований період. Загалом спостерігається обернена пропорційність питомої ваги запозичень за рахунок облігацій та за рахунок кредитів. Запозичення за рахунок облігацій сьогодні є менш популярним через нерозвинутий ринок цінних паперів.

Запозичення на міжнародних ринках капіталів відбуваються зазвичай в іноземній валюті. На рис. 3 наведено питому вагу складових валютних зобов'язань в структурі гривневих зобов'язань. Для аналізу взято показники коштів банків, коштів юридичних осіб та суми боргових цінних паперів випущених банком. Вибір показників обґрунтовується тим, що в структурі цих показників можуть відображатись запозичення на міжнародних ринках капіталів.

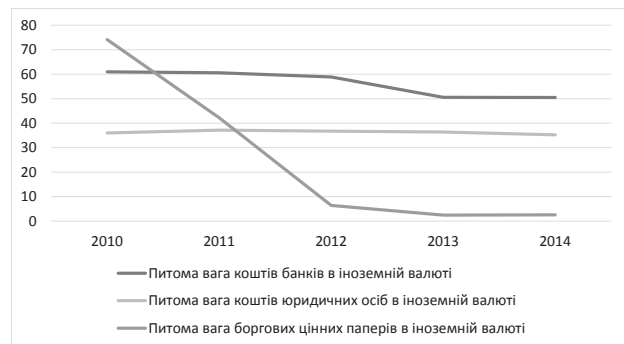

Рис. 3. Питома вага валютних ресурсів в структурі банківських пасивів, %

За даними звітності Національного банку України

З рис. 3 зрозуміло, що за усіма показниками частка валютних коштів знижується. Найбільше зниження відбулось за часткою емітованих боргових цінних паперів.

Зниження частки валютних коштів можна пояснити з двох причин:

- 1) скорочення запозичень на міжнародних ринках капіталів;
- 2) скорочення рівня доларизації економіки.

Особливо ефект від зниження запозичень на зовнішніх ринках капіталів видно з падіння частки валютних ресурсів в структурі боргових цінних паперів. У 2010 році частка валютних боргових цінних паперів становила 74,14%, а у 2014 році – 2,55%. Зниження запозичень на міжнародних ринках капіталів може не відобразитись на частці валюти у залучених коштів від банків та юридичних осіб, оскільки до цих показників також входять депозити до запитання, які не належать до частки коштів, запозичених на ринках капіталів. Боргові цінні папери рідко випускаються на внутрішніх ринках в іноземній валюті, тому зниження показника частки випущених валютних боргових цінних паперів напряму свідчить про зниження об'ємів запозичення на світових ринках капіталів.

Висновки. У статті розглянуто тенденції розвитку ринку капіталу в структурі фінансового ринку України. Актуальність напряму дослідження обґрунтовується складністю пошуку «довгих» грошей на фінансових ринках для комерційних банків. У статті проаналізовано інструменти для залучення фінансових ресурсів

на ринках капіталів. Зокрема, до основних інструментів залучення вітчизняними підприємствами коштів на міжнародних ринках капіталів належать облігаційні позики, залучення синдикованих та прямих кредитів. Проте сьогодні, зважаючи на невеликі розміри вітчизняних банків, невелика кількість звертається за позиками на міжнародні ринки. Також непопулярність зарубіжних позик можна обґрунтувати відсутністю зацікавленості іноземних інвесторів українськими банками. А тому запозиченнями на міжнародних ринках капіталів займаються великі банки та банки, що активно нарощують ресурсну базу.

Також ознаками, що мотивують комерційні банки до виходу на міжнародні ринки капіталів, можна назвати репутаційні мотиви, диверсифікація джерел залучення коштів, можливість залучити дешевий ресурс на довгий термін.

Аналіз показників існування іноземного капіталу в банківській системі свідчить, що відбувається вплив частки іноземного капіталу та скорочення кількості банків з іноземним капіталом. Згідно з динамікою зовнішніх банківських запозичень стверджуємо, що пік запозичень припав на 2007 – 2009 роки, а сьогодні спостерігається спад рівня запозичень.

В структурі зовнішніх банківських запозичень найбільшу частку становлять кредити. Другу за роз-

міром частку становлять облігаційні позики, надалі ідуть залучені на зовнішніх ринках депозити. Суттєве зниження показав показник валютних облігаційних позик.

Загалом сьогодні спостерігається спад активності банків на зовнішніх ринках, що насамперед спровокований загальним економічним спадом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Кравченко І. Криза та регулювання фінансової системи: уроки і перспективи / І. Кравченко, Г. Багратян // Вісник НБУ. – 2009. – № 1. – С. 19.
3. Левківський І. І. Стратегія залучення фінансових ресурсів на міжнародних ринках капіталів (на прикладі комерційних банків України) : дис. ... канд. економ. наук / І. І. Левківський. – К., 2011. – 234.
4. Мошенец Е. Мягкая посадка / Е. Мошенец // Инвест-газета. «Топ 100» Рейтинг лучших компаний в Украине». – 2008. – № 2006. – С. 46–47.
5. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.
6. Улюкаев А. В. Внешний долг банков как источник финансирования инвестиционной стратегии России: риски и механизмы регулирования / А. В. Улюкаев, Е. О. Данилова // Деньги и кредит. – 2009. – № 5. – С. 14–23.

УДК 336.1

Олексин А.Г.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри грошового обігу і кредиту

Буковинського державного фінансово-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ 2008-2014 РОКІВ

У даній статті досліджено особливості інфляційних процесів в економіці України за 2008-2014 роки з деталізацією наслідків впливу інфляції на суспільне життя в 2014 році. Розглянуто динаміку основних макроекономічних процесів та виявлено тенденції змін під впливом інфляційних процесів таких показників як: обсяг реалізації промислової продукції, роздрібна торгівля, доходи населення, експорт та імпорт товарів і послуг. Прیدілено увагу банківському сектору, який потерпає в умовах девальвації гривні. Узагальнено особливості макроекономічної ситуації в Україні в 2014 році та запропоновано заходи щодо врегулювання інфляційних дисбалансів в економіці.

Ключові слова: інфляція, ВВП, індекс цін виробників, девальвація, фінансові показники, антиінфляційна політика.

Олексин А.Г. ОСОБЕННОСТИ ИНФЛЯЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ ЗА 2008-2014 ГОДА

В данной статье исследованы особенности инфляционных процессов в экономике Украины за 2008-2014 года с детализацией последствий влияния инфляции на общественную жизнь в 2014 году. Рассмотрена динамика основных макроэкономических процессов и обнаружены тенденции изменений под воздействием инфляционных процессов таких показателей как: объем реализации промышленной продукции, розничная торговля, доходы населения, экспорт и импорт товаров и услуг. Уделено внимание банковскому сектору, который страдает в условиях девальвации гривны. Обобщены особенности макроэкономической ситуации в Украине в 2014 году и предложены мероприятия по урегулированию инфляционных дисбалансов в экономике.

Ключевые слова: инфляция, ВВП, индекс цен производителей, девальвация, финансовые показатели, антиинфляционная политика.

Oleksyn A.G. FEATURES OF INFLATION UKRAINE 2008-2014 YEARS

In this article the features of inflationary processes are investigational in the economy of Ukraine for 2008-2014 years with working out in detail of consequences of influence of inflation on public life in 2014 years. The dynamics of basic macroeconomic processes is considered and found out the tendencies of changes under act of inflationary processes of such indexes as: volume of realization of industrial products, retail business, profits of population, export and import of commodities and services. The features of macroeconomic situation are generalized in Ukraine in 2014 years and measures are offered on the settlement of inflationary disbalances in an economy.

Keywords: inflation, GDP, price of producers index, devaluation, fiscal indexes, antiinflationary policy.

Постановка завдання. В умовах глибокої фінансової кризи економіки на тлі політичних подій макроекономічні показники України стрімко погіршу-

ються, що є загрозою не лише на державному рівні, а й на рівні кожного громадянина України. Постійна оцінка стану макроекономічної ситуації в країні